

VÀI NÉT VỀ NGOẠI GIAO KÊNH II VIỆT NAM TRONG TIẾN TRÌNH GIẢI QUYẾT VẤN ĐỀ BIỂN ĐÔNG

Hà Thị Thu Thủy*

Trường Đại học Sư phạm – ĐH Thái Nguyên

TÓM TẮT

Trên cơ sở khái niệm Ngoại giao kênh II, bài viết bước đầu làm rõ phương thức hoạt động và vai trò ngoại giao kênh II Việt Nam trong việc giải quyết các vấn đề Biển Đông. Thực tế cho thấy Ngoại giao kênh II Việt Nam đã đạt được những thành tựu cơ bản trong việc giải quyết các vấn đề ở Biển Đông, đồng thời góp phần quan trọng làm phong phú thêm nghệ thuật đấu tranh ngoại giao Việt Nam và thể hiện rõ tinh thần tự tôn, thiện chí hòa bình của dân tộc.

Từ khóa: Ngoại giao kênh II, Biển Đông

Việt Nam là một quốc gia biển. Với trên 3000km đường biển, Việt Nam có thời cơ để thực hiện mục tiêu mạnh lên từ biển. Song trong bối cảnh quốc tế và khu vực hiện nay, vấn đề tranh chấp biển Đông ngày càng trở lên căng thẳng thì điều đó cũng là một thách thức đối với công cuộc bảo vệ độc lập chủ quyền và toàn vẹn lãnh thổ. Để giải quyết vấn đề này, ngoại giao Việt Nam, đặc biệt là ngoại giao kênh II đang có những giải pháp quan trọng không những góp phần giữ vững độc lập chủ quyền, toàn vẹn lãnh thổ mà còn tạo thế và lực giúp Việt Nam phát triển hòa bình ổn định và hội nhập quốc tế.

VỀ THUẬT NGỮ NGOẠI GIAO KÊNH II

Khác với ngoại giao kênh I (*Track I*) chủ yếu là các cuộc đối thoại về an ninh và chính trị giữa các quan chức cấp cao, ngoại giao kênh II (*Track II*) là những biện pháp ngoại giao bên ngoài kênh chính thức của Chính phủ. Các hình thức ngoại giao theo kênh này chủ yếu bao gồm các học giả, nhà báo, thương nhân, các chuyên gia chiến lược và các chính trị gia với tư cách " cá nhân " hoặc " không chính thức " đối thoại, tăng cường hợp tác nhằm xây dựng lòng tin giữa các bên, giải quyết xung đột và kiến tạo hòa bình. Ngoại giao kênh II có mối liên hệ khăng khít với kênh chính thức của Chính phủ khi nó có thể " làm mềm " đi các vấn đề " nóng bỏng " bằng sự đàm phán tinh tế và nhân văn.

Đối với vấn đề Biển Đông, hình thức ngoại giao kênh II lần đầu tiên xuất hiện với cuộc hội thảo "*Quản lý các xung đột tiềm ẩn tại Biển Đông*" do Ban Đối ngoại của Indonesia tổ chức vào năm 1990. Những cuộc hội thảo tiếp theo vào năm 1991, 1993 và 1997 đã ghi dấu ấn của Indonesia trong việc khuyến khích các quốc gia bên ngoài tham gia vào việc đề xuất các biện pháp hợp tác và giảm xung đột tại Biển Đông. Mặc dù không phải là một bên trong tranh chấp Biển Đông nhưng với quan ngại rằng đây có thể là "thùng thuốc súng" của khu vực, Indonesia đang có những nỗ lực đáng ghi nhận trong việc thúc đẩy Tuyên bố về cách ứng xử của các bên ở Biển Đông (DOC) đi vào hiệu lực. Từ đó, ngoại giao kênh II để giải quyết vấn đề Biển Đông được sử dụng nhiều hơn ở các nước như Trung Quốc, Nhật Bản, các quốc gia ASEAN trong đó có Việt Nam.

NGOẠI GIAO KÊNH II VIỆT NAM TRONG TIẾN TRÌNH GIẢI QUYẾT VẤN ĐỀ BIỂN ĐÔNG

Hiện nay, vấn đề an ninh an toàn hàng hải ở khu vực châu Á – Thái Bình Dương đang nổi cộm như là một vấn đề nóng của khu vực và trên thế giới. Với truyền thống hòa hiếu, thiện chí hòa bình, ngoại giao Việt Nam đã và đang có những bước đi cụ thể nhằm xoa dịu tình hình, kiến tạo hòa bình, ổn định hợp tác cho khu vực. Trong đó, ngoại giao kênh II cũng góp phần không nhỏ cùng với Kênh I - kênh thực hiện ngoại giao chính thức của chính

* Email: hahuyduc2002@gmail.com

phủ, Kênh III - kênh thực hiện ngoại giao nhân dân, thúc đẩy đối thoại, tìm kiếm sự đồng thuận, tăng cường đoàn kết nội bộ, tạo điều kiện thuận lợi thực hiện các chương trình hợp tác quốc tế. Xét Biển Đông như một mặt trận đấu tranh toàn diện thì ngoại giao kênh II đóng vai trò quan trọng trong việc giải thích tuyên truyền cũng như khẳng định chủ quyền của Việt Nam vùng biển này.

Nhận thấy vị trí vai trò của ngoại giao kênh II trong việc giải quyết vấn đề Biển Đông, giới học thuật Việt Nam ngày càng thể hiện mối quan tâm đặc biệt tới hình thức này. Họ đã có những bước đi thiết thực, đúng đắn và hiệu quả. Điều đó được thể hiện rõ qua số lượng và chất lượng các cuộc hội thảo quốc gia và quốc tế ngày càng tăng. Nhất là từ năm 2009 đến nay, nhiều hội thảo liên quan đến vấn đề biển Đông đã được tổ chức ở Việt Nam và thu hút sự chú ý của các học giả quốc tế có uy tín. Có thể kể đến Hội thảo Quốc tế về Biển Đông do Học viện Ngoại giao và Hội Luật gia Việt Nam tổ chức liên tục từ 2009 – 2012. Tại Hội thảo lần thứ nhất với chủ đề “Biển Đông: Hợp tác vì An ninh và Phát triển trong khu vực”, tháng 11/2009, nhà khoa học Dương Văn Quảng - Giám đốc Học viện Ngoại Giao Việt Nam đã nhấn mạnh *việc tăng cường hợp tác vì an ninh, hoà bình và phát triển ở Biển Đông rất cần đến sự tâm huyết, trí tuệ và trách nhiệm của giới học giả trong và ngoài khu vực. Sự hiện diện tại Hội thảo quốc tế về Biển Đông lần đầu tiên do Việt Nam tổ chức của những nhà nghiên cứu hàng đầu về Biển Đông, những học giả nổi tiếng về uy tín khoa học và lập trường khách quan là một minh chứng về mối quan tâm của giới học giả đối với tương lai của biển Đông.* Tại diễn đàn này các học giả trong và ngoài nước đã thể hiện sự quan tâm đặc biệt với vấn đề Biển Đông. Sau khi thảo luận về 3 nội dung *Tầm quan trọng của Biển Đông đối với hoà bình và an ninh khu vực, vị trí của Biển Đông trong chiến lược của các quốc gia liên quan. Nguồn gốc và diễn biến tình hình các tranh chấp hiện nay từ các góc độ pháp lý, chính trị và quan hệ quốc tế; đánh giá về hệ lụy đối với an ninh và hoà bình khu vực của những diễn*

biến mới đây trên Biển Đông. Đánh giá về hiệu quả của các cơ chế hiện có trong khu vực nhằm kiềm chế căng thẳng gia tăng và thúc đẩy hợp tác; chia sẻ các mô hình hợp tác hiệu quả; đề xuất các biện pháp thiết thực nhằm tăng cường lòng tin và đề xuất các cơ chế giải quyết các tranh chấp giữa các bên liên quan các học giả đề thống nhất với các mục tiêu quan trọng Hình thành mạng lưới các nhà nghiên cứu về Biển Đông để chia sẻ quan điểm, cách tiếp cận, các kết quả nghiên cứu về Biển Đông từ nhiều góc độ tiếp cận khác nhau như khoa học pháp lý, chính trị và quan hệ quốc tế. Chia sẻ các đánh giá, phân tích hệ lụy đối với hoà bình và an ninh khu vực trước những diễn biến mới đây ở Biển Đông. Đề xuất, kiến nghị việc xây dựng những cơ chế hợp tác trong các lĩnh vực chức năng và các khả năng giải pháp đối với các tranh chấp ở Biển Đông [2].

Tháng 11/2010, tại Sài Gòn, Hội thảo khoa học lần thứ hai được tổ chức với chủ đề “*Biển Đông: Hợp tác vì an ninh và phát triển trong khu vực*”. Tại hội thảo, các học giả trao đổi về *Tầm quan trọng của Biển Đông trong bối cảnh môi trường chiến lược khu vực đang có nhiều thay đổi, và đánh giá về những diễn biến xung quanh tình hình Biển Đông trong thời gian gần đây; Kinh nghiệm và bài học từ các hoạt động hợp tác ở Biển Đông và các biện pháp thúc đẩy hợp tác nhằm củng cố hòa bình, ổn định ở Biển Đông.* Trong đó, theo học giả Hasjim Djalal (Indonesia) nguyên tắc thúc đẩy hợp tác là cần cởi mở; bắt đầu từ những việc dễ, ít nhạy cảm; cần lãnh đạo cấp cao nhưng với tư cách cá nhân, không chính thức, không thể chế hóa; nhấn mạnh điểm đồng, không xoáy vào những điểm bất đồng, giống cách thức mà giới học giả Việt Nam đang tiếp cận thông qua việc tổ chức các hội thảo mang tầm cỡ quốc gia và quốc tế về Biển Đông, nhằm tiến tới thiết lập một nền ngoại giao học thuật – ngoại giao kênh II cho việc giải quyết vấn đề ở Biển Đông. Học giả Hasjim Djalal đánh giá việc hợp tác cần tiến hành làm từng bước, bắt đầu từ những vấn đề có tính kỹ thuật; không lùi bước nếu không có được kết quả ngay; và người đứng ra tổ chức

các hoạt động hợp tác có vai trò và ảnh hưởng quan trọng. Việc kiểm soát xung đột ở Biển Đông có thể làm được và đã làm được, nhưng nếu dừng các hoạt động này thì xung đột có thể lại xảy ra. Đề việc hợp tác diễn ra có hiệu quả, học giả Hasjim Djalal còn đưa ra khuyến nghị các trung tâm nghiên cứu về Biển Đông trong khu vực cần kết nối với nhau và cùng thúc đẩy các hoạt động hợp tác. Ông cho rằng *Trung Quốc, Việt Nam đã tỏ ra rất tích cực trong việc hội thảo về kiểm soát xung đột ở Biển Đông, kêu gọi các nước ASEAN chủ động và tích cực hơn [3].*

Tại Hà Nội, tháng 11/2011, Hội thảo lần thứ ba với chủ đề “*Biển Đông: Hợp tác vì an ninh và phát triển ở khu vực*” được tổ chức ở Hà Nội. Các tham luận ý kiến thảo luận tập trung làm rõ về tầm quan trọng của Biển Đông, tình hình Biển Đông thời gian gần đây, khía cạnh pháp lý quốc tế trong việc kiểm chế và quản lý các mối đe dọa đối với an ninh, an toàn hàng hải trên biển Đông. Các học giả cho rằng với các giá trị kinh tế tiềm năng, với các tuyến thương mại hàng hải quan trọng, biển Đông có ý nghĩa rất quan trọng đối với tăng trưởng kinh tế không chỉ của các nước xung quanh biển Đông mà còn đối với cả các nước khác trong khu vực cũng như trên thế giới. Tuy nhiên, vấn đề Biển Đông hiện nay đang phát triển theo chiều hướng phức tạp hơn do các bên liên quan chưa thực sự tìm được tiếng nói chung trong cách thức giải quyết những bất đồng. Nhiều ý kiến cho rằng, các hành vi đi ngược lại những nguyên tắc cơ bản của luật pháp quốc tế và các quy tắc ứng xử được công nhận rộng rãi ở khu vực và quốc tế là không có lợi cho từng bên liên quan đến tranh chấp nói riêng và tiến trình giải quyết vấn đề Biển Đông nói chung. Các học giả tham dự hội thảo đồng thuận nhấn mạnh vai trò của Công ước Luật biển Liên Hợp Quốc 1982 (UNCLOS) trong việc kiểm chế và quản lý các mối đe dọa đối với an ninh, an toàn hàng hải trên biển Đông. Trong việc giải quyết tranh chấp và quản lý xung đột trên biển Đông, nhiều ý kiến cho rằng, cần thúc đẩy vai trò lớn hơn của ASEAN [4].

Hội thảo khoa học quốc tế về Biển Đông lần thứ 4 vào tháng 11/2012 được đánh giá là mang nhiều đổi mới và thăng tiến hơn rất nhiều trong việc nêu ý kiến và trình bày quan điểm từ tất cả các bên, đặc biệt là từ phía các học giả nước ngoài. *Hội thảo đã diễn ra trong không khí cởi mở, thẳng thắn và thực chất; nội dung thảo luận có nhiều điểm mới, là một nỗ lực có ý nghĩa của giới học giả Việt Nam nhằm đóng góp cho việc thúc đẩy hợp tác quốc tế vì hòa bình, ổn định của Biển Đông [5].*

Ngoài ra, các hội thảo quan trọng khác cũng cần được nhắc tới như “*Hội thảo quốc tế Việt Nam học lần thứ 4*” được tổ chức tại Hà Nội cuối tháng 11 năm 2012. *Tại đây, lần đầu tiên, một tiểu ban chuyên về đối ngoại được thành lập với các tham luận của học giả trong và ngoài nước xoay quanh các tranh chấp tại biển Đông.* Tiếp đó là Hội thảo khoa học tầm quốc gia mang tên “*Hợp tác biển đông thực trạng và triển vọng*” được tổ chức từ 12-13 tháng 12 tại Đà Nẵng. Hội thảo này là lần đầu tiên các học giả của cả ba miền ngồi lại với nhau cùng bàn luận các vấn đề quan trọng về lịch sử cũng như tương lai của tranh chấp biển Đông.

Có thể thấy càng ngày càng có nhiều hơn những cố gắng từ phía giới học giả Việt Nam nhằm tăng cường nghiên cứu về biển Đông, qua đó giới thiệu những ý tưởng, những lập luận của mình ra thế giới thông qua các cuộc hội thảo được tổ chức ngày càng thường xuyên hơn. Thông qua việc tổ chức các cuộc Hội thảo khoa học ngày càng thường xuyên và có chất lượng hơn, đã làm cho uy tín và vị thế của giới học giả nước ta ngày càng được đánh giá cao, khẳng định vai trò to lớn của kênh II ngoại giao, giúp giới học giả trong nước tích lũy được nhiều kinh nghiệm quý báu trong việc triển khai và phát huy vai trò của kênh II – học thuật. Đặc biệt, thông qua các cuộc hội thảo do giới học giả Việt Nam tổ chức nhiều sáng kiến, giải pháp và cơ hội hợp tác trong vấn đề Biển Đông được mở ra tạo cơ hội thuận lợi cho việc kiểm chế và quản lý tốt các xung đột, khẳng định hơn nữa vai trò của ngoại giao kênh II trong việc giải quyết các vấn đề nóng của khu vực và trên thế giới, không chỉ bó hẹp trong vấn đề Biển Đông.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1]. Đặng Đình Quý (2011), Hướng tới một Khu vực Hòa bình, An ninh và Hợp tác, Nhà xuất bản Thế giới.
- [2]. Diễn văn khai mạc của Giám đốc Học viện Ngoại Giao Dương Văn Quang, Hội thảo khoa học quốc tế về Biển Đông lần thứ nhất tại Hà Nội, tháng 11/2009.
- [3]. Tổng thuật nội dung Hội thảo quốc tế về Biển Đông lần thứ 2 tại Hà Nội, tháng 11/2010.
- [4]. Thông cáo báo chí bế mạc Hội thảo quốc tế về Biển Đông lần thứ 3 tại Hà Nội, tháng 11/2011.
- [5]. Thông cáo báo chí bế mạc Hội thảo quốc tế về Biển Đông lần thứ 4 tại thành phố Hồ Chí Minh, tháng 11/2012.

SUMMARY

SOME FEATURES ON VIETNAMESE TRACK II DIPLOMMATIC IN SOLVING THE SOUTH CHINA SEA PROBLEM**Ha Thi Thu Thuy****College of Education – TNU*

Based on the concept of Track Diplomatic II, this article has complicated activities way and roles of Vietnamese Track Diplomatic II in the resolution of the South China Sea issue. The fact that Vietnamese Track Diplomatic II have gained the main achievements in solving the South China Sea issue and important contributing to plentiful art of the Vietnamese' struggle diplomatic and expressed clearly national superiority complex and goodwill peace.

Key words: *Track Diplomatic II, the South China Sea.*

Phản biên khoa học: TS. Nguyễn Hữu Toàn – Trường Đại học Sư phạm – ĐH Thái Nguyên

---

* Email: hahuyduc2002@gmail.com